

Het examen beeldende vakken vmbo GL/TL 2025

afbeelding 1

In 2025 verdiepten de ruim 11.000 vmbo-GL/TL-kandidaten van de beeldende vakken zich in het thema *De mens, de maat*, een thema dat was onderverdeeld in vier subthema's:

1: *Van formaat*, 2: *De menselijke maat*, 3: *Maatwerk* en 4: *Je eigen maat*. Deze subthema's moesten kandidaten inspireren voor het Centraal Praktisch Examen (CPE) én kleurden de inhoud van de blokken in beide Centraal Schriftelijke Examens (CSE, eerste en tweede tijdvak). De afnames van het CPE en beide CSE's verliepen soepel en zonder noemenswaardige problemen.

Magazine en kick-off

Na het officiële noemen van het thema voor het examenjaar 2025 na afloop van de examenbespreking 2024, volgde de officiële bekendmaking ervan via de **Septembermededeling**, een belangrijk document met praktische informatie voor docenten, waaronder ook de **Instructie voor de examiner**. Met het verschijnen van het **magazine *De mens, de maat*** begin december 2024, kon de voorbereiding op het thema starten. Het is aan de docenten om het juiste moment te bepalen: het kan in december, maar soms past een later moment beter in de planning. Het magazine, dat informeert over het thema in tekst én in beeld, is een belangrijk en officieel examendocument in de voorbereiding. Het toont een diversiteit aan manieren waarop het thema verbeeld is, kort of langer geleden, zo mogelijk in de verschillende disciplines en door bekende en minder bekende kunstenaars. Hiermee inspireert het magazine de kandidaten voor de opdracht van het CPE en bereidt het hen voor op het CSE. Net als in voorgaande jaren wordt in het magazine verwezen naar het (tijdelijk beschikbare) weblog, waarin behalve andere en aanvullende voorbeelden, ook videofragmenten te zien zijn. Het wordt aangeraden het magazine te behandelen of door de

kandidaten zelf te laten bestuderen als voorbereiding op de examens. De inhoud kan bevraagd worden in het CSE.

Docenten werden medio december uitgebreider geïnformeerd over het thema *De mens, de maat* tijdens de door VONKC georganiseerde **kick-off**, deze keer gehouden in het Design Museum Den Bosch. Het gevarieerde programma van deze dag bood onder andere een lezing door Tomas van den Heuvel, curator van het Design Museum, en een introductie over Club Zien, door Manoah Salampessy.

Na de lunch waren er twee eveneens onderhoudende presentaties door landschapskunstenaar Bruno Doedens over zijn project *The Walking Forest* en door Ischa Havens, medewerker educatie van Museum De Pont, over kunst in de openbare ruimte. Hierna kon eenieder kiezen uit diverse workshops, met voor elk wat wils. Zoals elk jaar voorzagen het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en Stichting Cito geïnteresseerden, voornamelijk docenten met weinig examenervaring, van informatie over de examens en het examineren. Tussen alle bedrijven door was er volop gelegenheid om kennis en ervaringen met elkaar uit te wisselen.

De centrale examens

Op 10 maart 2025 startte de afnameperiode van het **CPE**. Voor de definitieve opdracht kon de kandidaat kiezen uit een van de vier subthema's, en ondanks het wat abstracte karakter van het thema, resulteerde dit her en der in prachtige en gevarieerde eindwerken.

Het herziene beoordelingsmodel voor het CPE, dat nu voor de derde keer gebruikt werd, leidde ook dit jaar tot wisselende reacties. Men is blij met de geboden handvatten door de indeling in rubrics, maar gevoelsmatig is het voor sommige docenten lastig om soms lage scores te moeten toekennen. Uit de normering, volgend op de analyse van de ingevoerde scorepunten van 9631 kandidaten, rolde een N-term van 0,4, waardoor veel kandidaten hun CPE met een voldoende afrondden. Het gemiddelde cijfer voor het CPE kwam uit op een 6,7. Uit de toets- en itemanalyse (TIA) bleek de betrouwbaarheid van het CPE hetzelfde te zijn als vorig jaar en dus nog steeds hoger dan vóór de invoering van het nieuwe beoordelingsmodel. Daarnaast was er sprake van een goede spreiding van de scores.

Eerste tijdvak

Voor het **eerste tijdvak (CSE) beeldende vakken** waren dit jaar 11.157 kandidaten ingeschreven. In het programma Wolf werden resultaten van 9014 van hen ingevoerd. De normering leidde tot een N-term van 0,9 met een 6,4 als gemiddeld cijfer. De Examenlijn ontving vrij veel klachten, de meeste over een vermeende onduidelijkheid in het correctiemodel. Een klacht over vraag 21 leidde tot het neutraliseren van deze vraag, vanwege de begrippen *mal* en *gips*, die beide niet in de syllabus staan. Deze gangbare begrippen horen thuis binnen de kunsten en het illustreert dat het ondoenlijk is om de syllabus volledig te laten zijn. Binnen de beeldende context kun je bij het syllabusbegrip *gieten* niet zonder het begrip *mal*. Het is een aandachtspunt voor de constructie van komende examens. Overigens gebeurt deze constructie door ervaren docenten uit het veld. Ook in de vaststellingscommissie, die de examens nauwkeurig controleert, zitten enkele

ervaren docenten. Zij kennen de kandidaten, hun verschillende leefwerelden en manieren van denken. Het blijft ons streven, en dat is een uitdaging, om alle ruim 11.000 kandidaten en hun docenten een mooi, passend en aansluitend examen aan te bieden.

afbeelding 2

Tijdvak 1 startte met *De Nachtwacht*, een groots én groot schilderij, en diverse hieraan gerelateerde vragen werden de kandidaten voorgelegd. Het blok bleek het makkelijkst van de vier en daarmee goed om het examen mee te starten. De laatste vragen van het blok, vraag 9 en 10, hadden hoge p-waardes¹. In vraag 10 (p-waarde 0.85) moest de leerling in het hoofd van een museumdirecteur kruipen en een onderbouwde keuze maken over het wel of niet tentoonstellen van een gereconstrueerd deel van dit schilderij. De net opgedane kennis uit de rest van het blok droeg ongetwijfeld bij aan de vele juiste antwoorden.

Het tweede blok ging over werk van de Japanse Chiharu Shiota. een groots, maar abstract werk en wij als examenmakers, realiseren ons dat dat best lastig kan zijn. Maar om het daarom te laten? Dat zou jammer zijn, want ons inziens kan een goed voorbereide 16-jarige vmbo'er dergelijke materie prima aan, mits zo begrijpelijk mogelijk uitgelegd. Het bleek het moeilijkste blok, wat we verwachtten. De moeilijkste vraag echter, vraag 18 (p-waarde van 0.25), bleek niet om de inhoud te gaan, maar om begrippen (uit de syllabus), iets wat de laatste jaren een tendens lijkt: er wordt kennelijk minder 'geleerd'. Dat is jammer, want veel kandidaten laten daarmee in elk examen een aantal punten liggen.

¹ De p-waarde is een getal dat de moeilijkheidsgraad aangeeft: maximum is 1.00 (extreem moeilijke vraag), minimum is 0.00 (extreem makkelijke vraag).

afbeelding 3

De Britse kunstenaar Antony Gormley gebruikt zijn eigen lichaam als inspiratiebron voor veel van zijn kunstwerken, waardoor zijn werk prima bevraagd kon worden in het kader van de menselijke maat, de invalshoek van blok 3. Dit blok werd prima gemaakt en wederom bleken de vragen die het minst scoorden, vraag 27 en 29, over begrippenkennis te gaan. De vraag over het herkennen van diverse emoties in de figuren op de afbeeldingen hieronder, bleek een peulenschil, met een p-waarde van 0.87.

afbeeldingen 4 a/b/c

Het examen werd afgesloten met vragen over het werk van de eigenzinnige Britse kunstenaar Grayson Perry, die met zijn geheel eigen visie op het leven en de kunsten aan allebei een kleurrijke bijdrage levert. Het blok scoorde prima en de vraag die het gemiddelde naar beneden trekt, vraag 32, gaat wederom over een begrip.

De **quickscan** werd door 461 (van de 591) docenten van 391 (van de 415) scholen ingevuld. Zij gaven het examen gemiddeld een 6+. De **toets- en itemanalyse** (TIA) wees uit dat het examen een gemiddelde p-waarde had van 0.61. Het tweede blok bleek het lastigst, met een p-waarde van 0.54. De N-term werd een 0,9 wat resulteerde in een gemiddeld cijfer van een 6,4.

afbeelding 5

Tweede tijdvak

Op 17 juni 2025 werd het **tweede tijdvak** afgenomen met de volgende blokken.

1: *Op maat gemaakt*, waarin een fresco van Rafael werd bevraagd met als tegenhanger een hedendaags op maat gemaakt werk door Barbara Kruger. Ook in dit blok leidde een vraag over het specifieke kunstbegrip *fresco* dat niet in de syllabus stond, maar wel in het magazine, tot een neutralisatie. Blok 2: *Bouwen op maat*, bevroeg de kandidaten over oplossingen voor de woningnood, bedacht door architect Winy Maas en *The Why Factory*, 3: *Groots verpakt*, handelde over *A Friend*, een enorm kunstwerk in Milaan, van de Ghanese kunstenaar Ibrahim Mahama en 4: *Eigen karakter* ging over kleurrijke collecties en creaties van de Nederlandse ontwerper Bas Kosters.

Slechts 32 kandidaten maakten dit examen, waarvan er 15 herkansten. Door het geringe aantal kandidaten is het doen van betrouwbare uitspraken onmogelijk. De 28 docenten die erover oordeelden vonden het een moeilijk examen, maar vonden wel dat het inhoudelijk goed aansloot op het gegeven onderwijs. Men beoordeelde dit examen met een 6-. Na de normering kwam het gemiddelde cijfer van de kandidaten uit op een 6,1.

Komend jaar buigen de kandidaten zich over het thema *Liefde*, een luchtiger en positief thema in de onrustige wereld van dit moment. Vanaf december 2025 mogen de kandidaten zich voorbereiden aan de hand van het magazine, al vindt de voor docenten inspirerende kick-off pas begin januari 2026 plaats.

Ondertussen leggen we de laatste hand aan het examen van 2027. De gehele constructie van een jaargang examens beslaat ongeveer twee jaar, en kent verschillende fasen met elk een eigen uitdaging. We dienen ons te houden aan de opdracht en moeten tegelijkertijd

rekening houden met de zo van elkaar verschillende populaties in het veld. Dat is soms lastig. We vinden het belangrijk dat we de vmbo'ers een inhoudelijk uitdagend examen voorleggen, soms wat schurend, maar niet choquerend, divers in meerdere opzichten en met een helder taalgebruik, maar bovenal: dat de gemiddelde 16-jarige vmbo'er serieus neemt en niet onderschat. We gaan daarbij niet over één nacht ijs, en wikken en wegen de inhoud op meerdere aspecten. Met de ons toevertrouwde opdracht hopen wij de kandidaten nog een laatste keer te laten ervaren hoe bijzonder de kunsten zijn.

Ik wens jullie een liefdevol examenjaar en succes met de voorbereidingen, wellicht tot bij de kick-off.

Annick van Beukering, toetsdeskundige Beeldende Vakken, Stichting Cito, zomer 2025

Bronnen afbeeldingen

1 = Grayson Perry, <https://kickasstrips.com/2016/03/grayson-perrys-pink-motorbike-pilgrimagewith-his-teddybear-in-a-shrine-on-the-back/>

2 = <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/SK-C-5> Download

3 = <https://www.designboom.com/art/chiharu-shiota-venice-art-biennale-the-key-in-the-hand-05-06-2015/>

4 a-c = <https://www.antonygormley.com/works/sculpture/series/rooter>

5 = www.examenblad.nl